

Bài 37 : ĐẶC ĐIỂM SINH VẬT VIỆT NAM

Sinh vật là thành phần chỉ thị của môi trường địa lí tự nhiên và gắn bó với môi trường ấy tạo thành hệ sinh thái thống nhất. Việt Nam là xứ sở của rừng và của muôn loài sinh vật đến tụ hội, sinh sống, phát triển qua hàng triệu năm trước.

1. ĐẶC ĐIỂM CHUNG

Sinh vật Việt Nam rất phong phú và đa dạng. Trước hết là sự đa dạng về thành phần loài, sự đa dạng về gen di truyền, sự đa dạng về kiểu hệ sinh thái và sau nữa là sự đa dạng về công dụng của các sản phẩm sinh học.

Trên đất nước ta, những điều kiện sống cần và đủ cho sinh vật khá thuận lợi. Hoàn cảnh đó đã tạo nên trên đất liền một đới rừng nhiệt đới gió mùa và trên Biển Đông một khu hệ sinh vật biển nhiệt đới vô cùng giàu có.

Do tác động của con người, nhiều hệ sinh thái tự nhiên (rừng, biển ven bờ) bị tàn phá, biến đổi và suy giảm về chất lượng và số lượng.

2. SỰ GIÀU CÓ VỀ THÀNH PHẦN LOÀI SINH VẬT

Nước ta có tới 14 600 loài thực vật, 11 200 loài và phân loài động vật. Trong đó có 365 loài động vật và 350 loài thực vật thuộc loại quý hiếm được đưa vào "Sách đỏ Việt Nam".

Dựa vào vốn hiểu biết của mình, em hãy nêu những nhân tố tạo nên sự phong phú về thành phần loài của sinh vật nước ta và cho ví dụ.

3. SỰ ĐA DẠNG VỀ HỆ SINH THÁI

Việt Nam có nhiều hệ sinh thái khác nhau phân bố khắp mọi miền.

a) Vùng đất triều bãi cửa sông, ven biển nước ta phát triển hệ sinh thái rừng ngập mặn, rộng hơn ba trăm nghìn hecta, chạy suốt chiều dài bờ biển và ven các hải đảo. Sống trong môi trường ngập mặn, đất bùn lũng và sóng to gió lớn là tập đoàn cây sù, vẹt, đước..., cùng với hàng trăm loài cua, cá, tôm,... và chim thú.

b) Vùng đồi núi nước ta chiếm 3/4 diện tích lãnh thổ đất liền, là nơi phát sinh, phát triển các hệ sinh thái rừng nhiệt đới gió mùa với nhiều biến thể như rừng kín thường xanh ở Cúc Phương, Ba Bể ; rừng thưa rụng lá (rừng khộp) ở Tây Nguyên ; rừng tre nứa ở Việt Bắc ; rừng ôn đới núi cao vùng Hoàng Liên Sơn.

c) *Các khu bảo tồn thiên nhiên và vườn quốc gia*

Hệ sinh thái rừng nguyên sinh ngày càng thu hẹp và thay bằng những hệ sinh thái thứ sinh hoặc trảng cỏ, cây bụi. Do vậy, một số khu rừng nguyên sinh đã được chuyển thành các khu bảo tồn thiên nhiên và vườn quốc gia (VQG) để bảo vệ, phục hồi và phát triển tài nguyên sinh học tự nhiên của nước ta.

Em hãy nêu tên một số VQG của nước ta.

Các VQG có giá trị như thế nào? Cho ví dụ.

d) *Các hệ sinh thái nông nghiệp*

Hệ sinh thái nông nghiệp do con người tạo ra và duy trì để lấy lương thực, thực phẩm và các sản phẩm cần thiết khác cho đời sống của mình.

Em hãy kể một số cây trồng, vật nuôi ở địa phương em.

Các hệ sinh thái nông - lâm nghiệp như đồng ruộng, vườn làng, ao hồ thủy sản hoặc rừng trồng cây lấy gỗ, rừng trồng cây công nghiệp (cao su, cà phê, chè,...) ngày càng mở rộng, lấn át các hệ sinh thái tự nhiên.

Rừng trồng và rừng tự nhiên có gì khác nhau?

Đất nước ta có hàng chục nghìn loài sinh vật sống và phân bố trên mọi môi trường địa lí tạo nên các hệ sinh thái khác nhau.

Đới rừng nhiệt đới gió mùa phát triển trên đất liền với nhiều kiểu hệ sinh thái rừng khác nhau, điển hình là rừng kín thường xanh, rừng thưa rụng lá, rừng ôn đới núi cao, rừng ngập mặn ven biển và các hệ sinh thái thú sinh do tác động của con người.

Các hệ sinh thái nông nghiệp ngày càng mở rộng và lấn át các hệ sinh thái tự nhiên.

Hình 37.1. Rừng khô vào đầu mùa khô

CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP

1. Nêu đặc điểm chung của sinh vật Việt Nam.
2. Nêu tên và sự phân bố các kiểu hệ sinh thái rừng ở nước ta.
3. Vẽ lại bản đồ hành chính Việt Nam (hình 23.2, trang 82) và điền lên đó tên các VQG sau đây vào đúng địa bàn các tỉnh, thành phố có các VQG đó: Ba Bể (Bắc Kạn), Tam Đảo (Vĩnh Phúc), Ba Vì (Hà Tây), Cát Bà (Hải Phòng), Cúc Phương (Ninh Bình), Bến En (Thanh Hóa), Bạch Mã (Thừa Thiên - Huế), Yok Đôn (Đắk Lắk), Nam Cát Tiên (Đồng Nai), Tràm Chim (Đồng Tháp), Côn Đảo (Bà Rịa - Vũng Tàu).
4. Sưu tầm tranh ảnh về các VQG Việt Nam.

BÀI ĐỌC THÊM

CÚC PHƯƠNG, VƯỜN QUỐC GIA ĐẦU TIÊN CỦA VIỆT NAM

VQG Cúc Phương có diện tích 22000 ha, nằm trên địa phận ba tỉnh Ninh Bình, Hoà Bình và Thanh Hoá. Nơi đây có một quần hệ động thực vật vô cùng phong phú, đa dạng và độc đáo. Đến năm 2000 đã phát hiện và giám định được tên khoa học của 1983 loài thực vật bậc cao. Vườn có 433 loài cây làm thuốc, 229 loài cây thực phẩm, 97 loài thú, 300 loài chim, 36 loài bò sát, 17 loài lưỡng cư, 11 loài cá.

Vườn có 37 loài thực vật và 36 loài động vật nằm trong Sách đỏ động vật và thực vật của Việt Nam. VQG Cúc Phương còn là một di sản văn hoá của dân tộc ta.

VQG Cúc Phương, cùng với các VQG khác đã trở thành những trung tâm du lịch sinh thái và cơ sở nghiên cứu sinh học nhiệt đới nổi tiếng của Việt Nam và thế giới.

Hình 37.2. Voọc quần đùi trắng

Hình 37.3. Cây chò ngàn năm

Hình 37.4. Cây vằn

Hình 37.5. Cây phát triển trên núi đá vôi